

Jens Torkild Baks prædiken juleaften

Taler

Jens Torkild Bak
Domprovst

Dato

24. december 2020

Sted

Ribe Domkirke

Omstændigheder**Prædikentekst**

Lukasevangeliet kapitel 2, vers 1-14

Salmer

Det kimer nu til julefest
Glade jul, dejlige jul
Et barn er født i Betlehem
Velkommen igen, Guds engle små
Dejlig er jorden

Måske begynder historien først her

Jeg vil i eftermiddag gerne sige noget om håbet. Om enfoldigheden som håbets forudsætning. Og om juleevangeliets enfoldige håb som en udfordring til politik, kirke og enhver af os.

Jeg begynder i Kolding.

Ved et sammentræf af tilfældige omstændigheder tilbragte jeg nogle år af min skoletid på en katolsk privatskole. Det var ikke et led i en tidlig karriereplan, der fra begyndelsen skulle vende mit blik i en mere åndelig retning. At dømme efter de sparsomme oplysninger i familiearkivet var det heller ikke, fordi jeg ikke kunne rummes i den offentlige skole. Eller rettere: de voksne havde ikke forsøgt at lade den rumme mig. Det var som sagt helt tilfældigt.

På den katolske Sct. Michaels Skole i Kolding manglede der i dagene op imod jul intet, når det gælder Luciaoptog og krybbespil med Maria, Josef og barnet, især Maria, samt halm, masser af halm, kameler, æsler, vise mænd og små pakkelege.

Vi – og vi var en del, der ikke havde vores åndelige baggrund i pavens encyklikaer, men var groet i en mere tvivlsom muld af tressermodernisme,

højskolefrisind og luthersk protestantisme – vi anede selvfølgelig nok, i kraft af en gryende bevidsthed om vores (anderledes, men mente vi dog nok) mere oplyste herkomst, at vi her havde at gøre med noget forfærdeligt katolsk kitsch, der i al sin enfoldighed kun var så meget desto mere rørende, som tiden jo for længst var løbet fra det.

Når vi ikke desto mindre levede med det, var det, fordi vi – da nu skolegang under alle omstændigheder så ud til at blive en uundgåelig del af opvæksten – trivedes og trivedes overraskende godt (hvis nu sandheden skal frem) i den renstrøgne luft af regelmæssig livsførelse, tidebøn, fred og forsoning, der stod ud fra nonnernes ordensdragt, og fordi den indoktrinering, der vitterligt foregik på skolen, begrænsede sig strengt til den tyske grammatiks bøjningsskemaer, mens der i øvrigt var højt til loftet.

Der var ingen, der talte om rummelighed og respekt for forskellighed. Skolen havde regler, der skulle overholdes, men ellers var det en selvfølge, som ingen dengang drømte om at formulere i et værdigrundlag, endsige slå op på en hjemmeside, at vi alle (elever såvel som lærere) tænkte forskelligt om alt muligt.

I dag er nonnerne væk fra skolen i Kralundsgade, har jeg ladet mig fortælle. Tiden har taget dem. Om tiden også har taget Luciaoptøget, hyrderne på marken og krybbespillets enfoldige bibelske scenarie, ved jeg ikke. Men i det tilbageblik, der melder sig hos en del af os i julen (og gør det, fordi højtiden særligt har med følelser at gøre), kan man ikke lade være at spørge sig selv, om de forestillinger, man engang havde om enfoldighed, om hvad der er enfoldigt og hvad ikke, mon kan have brug for et kritisk gensyn?

Er det måske enfoldigt at håbe på fred på jorden og på en glæde, der samler os, eller er det snarere nødvendigt? Er fortællingen om stjernen over Betlehem og barnet i krybberummet, og det håb, der udgår derfra, mere enfoldig end planen om at lade stjernearkitekten Bjarke Ingels bygge boliger på månen? Mere enfoldig end satsningen på en ny chance for menneskeheden derude i rummet den dag, ressourcerne i Betlehem og andre steder på jorden er udtømte? Giver der ikke noget fornuftigt svar på det spørgsmål, kan man i det mindste overveje, hvilket perspektiv man mest meningsfuldt tænker sit liv i.

I min generation har vi været i tvivl om mange ting, faktisk det meste, og vi har lagt mange af de holdninger og værdier, vi overtog fra vore forældre, i graven. Én

ting har vi dog aldrig været i tvivl om eller haft grund til at tvivle om: Vi har aldrig været i tvivl om, at det gik fremad.

Ikke før nu. For lige nu er det, som om fremtiden er aflyst. I hvert fald mere usikker, end den har været under de sidste 250 år med uafbrudte fremskridt. Hvilket føles skræmmende. Med mindre vi vælger at sige, at den nye situation også tænder et håb. Et håb, der kommer af, at vi under alle omstændigheder nu er tvunget til at tænke på nye måder, formulere nye dagsordener, opfinde nye måder at indrette os på i stedet for at følge de spor, vi – hvis jeg må have den dristighed at tale på min generations vegne – endte med at følge.

Så måske slutter historien alligevel ikke her. Måske begynder den først her.

En af de mere opmuntrende oplevelser for mig personligt i 2020 var mødet med den tyske stjernesociolog Hartmut Rosa i Katedralskolens fællessal lørdagen før efterårsferien i anledning af Genforeningsjubilæet. Ikke fordi hans budskab til forsamlingen i sig selv var opmuntrende, men fordi det var en forløsning, at han satte ord på et problem i moderne politisk kultur: Måden vi overhovedet taler om politik på!

Hvorfor har vi – tilmed i oplyste vestlige samfund – accepteret, at politik nærmest som en selvfølge handler om at bekrige hinanden? Hvorfor har vi accepteret, at den politiske proces handler om at bekæmpe hinanden, at vinde over hinanden, at udse sig sine politiske modstanderes svage sider for dernæst at udstille dem i medierne? Hvorfor har vi accepteret, at politik handler om at udmanøvrere hinanden for selv at komme til magten? Hvorfor? Der er mange, der tænder på kamp, men kampe hører hjemme i en sportsarena og kun dér. For hvordan kan man fastholde sit saglige fokus endsige arbejde langsigtet, hvis man her og nu mest skal tænke på, hvornår man får en kniv i ryggen eller selv kan komme til at sætte sit næste stik ind.

Hvordan ville vi selv have det, hvis vi skulle levere et stykke fornuftigt arbejde i en angiveligt så giftig atmosfære som den, medierne refererer til fra Christiansborg og i øvrigt har deres helt egen fest med?

Jeg kan ikke lade være med at tænke på det opgør, der – om man ynder detaljerne i det eller ej - er fulgt i kølvandet på ”me-too” bevægelsen. Et opgør med en kultur, som vi et langt stykke betragtede som hørende til naturens

orden, skønt den ikke var i orden. Tænk, om vi fik et tilsvarende opgør med en politisk kultur, som heller ikke er i orden – uanset, at der hidtil ikke blandt politikerne selv eller i mediernes måde at tænke politik på eller i den politologiske litteratur eller blandt os borgere (hvis ansvar det til syvende og sidst er), for alvor har været sat spørgsmålstegn ved den. Et opgør med den kultur ville skabe håb. Det ville nære et håb i vore børn og børnebørn uanset rækken af kriser, verden står over for, hvoraf pandemien blot er den hidtil seneste i rækken. Er det enfoldigt at håbe på et sådant opgør, eller er det snarere nødvendigt? Når vi foretrækker polemik, kritik og kamp frem for enfoldighed, er det så, fordi vi i virkeligheden ikke har noget håb længere?

Det handler om politik og samfund og selvfølgelig også verden set igennem den kristiske presses linse! Men især handler det som nævnt om det ansvar, vi som vælgere selv har for, at tingene er, som de er – det ansvar, vi i julen passende kan spejle i evangeliets budskab om fred på jorden. Om forsoning. Om en glæde, der samler og løfter frem for at sprede og ødelægge. Det kan i den forbindelse kun betragtes som en velsignelse, at vi i år fik et heksemuseum i Ribe til påmindelse om, at man ikke skal finde svaret på den tvivl og afmagt, der griber én under store kriser, i en personificering af krisernes årsag og en jagt på syndebukke. I stedet for at søge saglige svar på saglige problemer, uanset hvor uoverskuelige de problemer forekommer. Svaret på kravet om enfoldighed er saglighed, ikke heksejagts dæmonisering af den ene og den anden.

Den glæde, der skal være for hele folket, er også en udfordring for kirken til for alvor at besinde sig på, hvad det vil sige, at Gud trådte ind i vores verden og blev menneske i Jesus fra Nazaret. For det forhold, at kirken udgør et rum for sig selv på kanten af samfundet (og dér skal være en sikker bastion for det enkelte menneske), kan friste til den forestilling, at det gør Gud så også stadig. Befinder sig uden for som kritisk iagttager til menneskers gøren og laden.

Hvis den forestilling får plads, risikerer kirken stik imod juleevangeliets budskab at blive et reservat, der fortsat dyrker og tilbeder en absolut sandhed uafhængig af menneskers virkelighed, uafhængig af tid og sted. En sandhed, i hvis navn kirken med Gud i ryggen kan føre krig hen over muren, svinge pisker over moderniteten, materialismen, kapitalismen, selvisheden (altid må dette arme gespenst fra det protestantiske raritetskabinet, kaldet ”selvisheden”, stå for skud) med samt, hvad der ellers rører på sig i tiden.

Stik imod det, der er julens kernebudskab, som er, at vi er mennesker sammen derude i verden. At der kun er én jord, og at vi er nødt til at finde ud af det sammen og tage ansvar sammen på den jord. Og kan gøre det, fordi Gud ikke længere står uden for og ved alting bedre for i sin almagt at gøre vore tanker og handlinger til intet, men i barnet fra Betlehem er trådt ind i vores verden og nu selv bærer med, hjælper og trøster, forsoner og mildner, glæder og oprejser i det liv, som blev vores, og den dag, vi mister grebet om det, stadig har det i sin favn. Det har vi i den grad brug for at erindre og holde os til, hvis vi skal genvinde håbet.

Glædelig jul. Amen!

Kilde

Jens Torkild Bak: "Måske bliver det helt fantastisk", s. 13-17. Eksistensen. 2020

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Første tekstrække, Juleaften, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jens-torkild-baks-praediken-juleaften>